

SEKT PROBLEMA

Metadata, citation and similar papers

(vokietija)

Kaip s voka „sektą“ vartojama kasdien je kalboje, priklauso nuo intonacijos, kuria šis žodis tariamas. Dažniausiai jis ištariamas aštriau ir taip norima išreikšti panieką. Naudojantis tokia tarimo technika, nereikia nieko aiškinti apie šį žodį, nebūtinai iš anksto apie tai turėti koki nors nuomonę, o kitiems nekyla jokių klausimų, nes „sektą“ – tai visuomet kažkas negera ir neigiamas. Pasitelkus tokį paprastą tarimo būdą, be didelių pastangų galima išstumti iš mūsų stymo tai, kas nepažįstama ar nemėliama. Logika čia apsivertė aukštyn kojomis: nebūtina dėti tai, kad „sektą“ – paniekos vertas dalykas, jį visiškai nesireikalo domėtis. Čia kalbama apie tipiško šmeižimo formą, apie kurią dauguma žmonių paprastai net nenumano.

Vertinimo pagrindas

Etimologinis šio žodžio kilmę reikia ieškoti viduramžių žodyje „secte“, kilusiame iš lotyniškojo „secta“. Tai reiškia „nuostata, direktyva, partija“. Jau nuo seno žodžiu „sektą“ apibūdintos naujos, o svarbiausia – nemąstomos religinės bendruomenės, atskilusios nuo didesnių konfesijų.

Tačiau trumpam atsigręžus Bažnyčios istoriją, paaiškėja, kaip absurdiška juodinti sektose šio voko: visos šiandien egzistuojančios bažnyčios iš tiesų yra „sektos“, o vieningai organizuotos Bažnyčios niekada ir nebuvo. Dar apaštalas Paulius yra užfiksavęs skirtingas tikėjimo atšakas. Taip pat ir Katalikų bažnyčios raidos pradžioje, baigiantis II amžiui, tikintieji buvo susiskaldę: skirtinguose miestuose – Romoje, Konstantinopolyje, Antiochijoje ir Aleksandrijoje – Kristus buvo suprantamas skirtingai. Vienos iš to meto atšakų, modalistų, laikiusi Jėzų viena iš Dievo apsiraiškimo formų, užuomazgos dar ilgai gyvavo net pačioje Romoje, o Artimųjų Rytų nacionalinėse bažnyčiose išliko iki šių dienų. Tais laikais iš kitų išsiskyrę ir „fanatikai montanistai“, kurie skelbė pasaulio pabaigą. Galima sakyti, kad didysis skilimas, kai 1054 m. po Kristaus gimimo išsiskyrė Katalikų ir Graikų stačiatikių bažnyčios, buvo tik dar viena grandis tos jau tiksliai kstantmetetrunkančio skirtingų mokyklų nirtinimo grandinė. Taigi atsirado dvi „didžiosios sektose“, kurios varžėsi dėl vadovaujančio krikščioniškojo Europos ir Artimųjų Rytų tikėjimo pozicijų, o vėlesniais Bažnyčios istorijos tarpsniais skaldėsi toliau.

„Pirmykštą bažnyčią“ buvo ne vieninga Didžioji bažnyčia, o suformuota vietos autoritetas, todėl gyvavo vairiausių pavidalų. Nepaisant to, dogmų kova nuosekliai ir nenutrūkstamai tęsėsi. Kiekviena bažnyčia, tai yra kiekviena „sektą“, tvirtino, kad kaip tik ji nesanti jokia sekta, nes tęsianti tikrąją „pirmykštąsias bažnyčias“ mokymą. Tokiu dogmatiku vertinimu, visi kiti konkurentai, pretenduojantys tiesiai, tampa „sektomis“. Dėl viso to kilusios emocijos nusmukdavo žodį „sektą“ iki šmeižikiškos kovotojų vokos. Todėl vartoti šį žodį teologiniu lygmeniu – visiškai beprasmiška, savaimė aišku, kad vienybės tarp skirtingų bažnyčių pasiekti nepavyks. Kuriam gi norėtųsi pripažinti, kad jis daugiau nei tiksliai neteisingais mokymais klaidino daugybę milijonų žmonių?

Beprasmiška vartoti šį voką „sektą“ ne tik norint apjuodinti, bet ir kaip dogminį šį voką, apibūdinančią mokymo turinį, – pastaruoju atveju ji remiasi grynai sitikinimais ir negali būti išreikšta jokia visiems priimtina forma. Tačiau šiandien susiduriama su realiomis problemomis dėl tariamų religinių bendruomenių, kurios iš tiesų žmones apiplūšia, padaro juos neveiksnius, teigia jiems savo ideologiją, o kartais net pastumia kolektyvinę savižudybę. Kaip valstybei apibrėžti tokius nusikaltimus pirminės stadijas, jas patikrinti, o po to suvaldyti? Taigi pirmiausiai išsiaiškinkime: kas yra „sektą“?

Kadangi greičiausiai beviltiška s vok „sektą“ vartoti konkrečiau, kaip neutralus žodis, reiškiant atšaką arba suskilimą, tai toliau šis žodis bus vartojamas taip, kaip prasta kalboje: „sektą“ reiškia kažką neigiamą. Tačiau kaip apibrėžti „sektą“ gali valstybės, ne siveidama beprasmiškas dogmatiką ir nevertiama visuomet laukti tol, kol išaiškinami akivaizdūs nusikaltimai? Kokią prevencinę priemonę ji gali imtis, jei yra tokia bejėgė? Todėl siūlome dalykiškai pagrindžiam sociologinę „sektos“ apibrėžimą, kad nusikalstamą veiklą būtų galima atskleisti pačioje užuomazgoje ir iširti.

Be to, neapsiribosime vienu „religinių sektos“ aspektu, suformuluosime bendrus „sektantiško elgesio“ požymius. Kyla domėjimosi perspektyvų: kiek „sektantiškos“ tendencijų esama mums gerai pažįstamose institucijose – mums bažnyčioje, valstybėje, profesinėje sferoje ar net savoje šeimoje? Net sutikdami žodį „sektą“ vartoti kaip siveidovą su tuo, kas „automatiškai reiškia blogą“, vis tiek kategoriškai atsisakome vartoti jį kaip savavališką šmeižiant apibūdinti. Prieš paskelbiant kovą, būtina viską gerai vertinti pagal visuotinai priimtinius kriterijus.

Toliau bus naudojama „veidrodžio technika“: kai iš pradžių apibrėžiamas „geris“, kad „blogis“ pasirodytų esantis jo priešingybė atspindys. Tad kokį etinių požymių teigiamą tikslą turi Bažnyčia, valstybės ar kuri kita organizacija? Dar tiksliau būtų galima paklausti taip: kas yra „teigiama“?

Mes gyvename šioje planetoje tam, kad mokytumės humaniškumo. Visuomet remdamiesi laisvu asmeniniu apsisprendimu, privalome prasti gyventi solidarizuodamiesi su šalia mūsų gyvenančiais skurstančiais žmonėmis, nesutrikdydami gamtoje vykstančių procesų pusiausvyros. Tai reiškia humaniškumą. Gyvenimo pasaulyje silpnieji išstumiami ir nardę į to kaltę, o žmoniai pasaulyje silpnuosius reikia paremti. Visi žmonės yra „globaliniai broliai ir seserys“, todėl turime atitinkamai elgtis. Taigi kiekvienas elgesys, padedantis bent per žingsnį priartinti prie šio tikslo – būtini visuotiniams broliams ir seserims, yra teigiamas. Laisvė – tai pagrindinis prielaida sukurti pozityvų gyvenimą globalaus solidarumo slygomis. Jūsų mokymas taip pat skelbia tai pat: visuomet elkis taip, kaip norėtum, kad kiti su tavimi elgtųsi! Argi kuris, patekęs į bėdą, nenorėtų sulaukti pagalbos?

Kiekvienas žmogus – tiek asmeniniame gyvenime, tiek darbe, vadinasi, ir kiekviena organizacija, siekia panašius teigiamus tikslus, todėl juos reikia atitinkamai vertinti. O kaip tada atrodo neigiamas atspindys? Kuris manipuliuoja kitais ar juos išnaudoja, tas siekia panaikinti laisvę ir taip sustiprinti savo valdžią. Laikantis tokio požymių, kiekviena netiesos forma, sukliuvimas ar išnaudojimas yra neabejotinai neigiami dalykai. Visos viešpatavimo kitiems subrendusiems bendrapiliečiams apraiškos yra neigiamos, vadinasi, nehumaniškos, – tai neveikiama visuotinė brolybės priešprieša. Tiesiog ne manoma sivaizduoti humaniškumo be laisvės. Humanistiškieji priešpriešiniai atsisakymai valdžios, tai yra nesiekia pakeisti kitų žmonių elgesio prieš jį valią. Nuosekliai manstant, išeina, kad kiekviena forma egzistuojantis vienas žmonių pavaldumas kitiems, viršesniams už juos, yra neigiamas reiškinys, taigi reikėtų panaikinti visas organizacijas. Tai ir bus galima padaryti, kai kada nors ateityje žmonės perims Jūsų gyvenimo taisyklę – visuomet elgtis taip, kaip norėtum, kad kiti su tavimi elgtųsi. Tada mums nebereikės statymų, valstybės ar kokių nors organizacijų, nes visa tai – tik laikinos priemonės, reikalingos nehumaniškumui veikti. Tuomet bendras problemas galėtume spręsti visi dirbdami išvien. Kiekvienas suaugęs partneris turėtų vienodas teises, nebūtų jokių viršūnių, likt tik funkcijos, pasirenkamos kiekvieno pagal sugebėjimus. Kasdienius sunkumus būtų galima veikti darbo grupėse. Kaip sakė Jūs? „Tarnaukite vienas kitam!“ Tai buvo tikrai pranašiškas raginimas! Tai viso pasaulio žmonių gyvenimo kokybės raktas, kuris mums buvo duotas dar prieš 2000 metų. Bet mes jį nustumėme šalį, paslėpėme ir nenorėjome nieko apie jį girdėti.

Šie pagrindiniai kriterijai, pagal kuriuos vertinamos bendruomenės, kurios paskui arba priskiriamos, arba nepriskiriamos prie „sektos“, turi būti bendrai taikomi ir visokio pobūdžio organizacijoms, net privačioms asmeninėms veikloms. Svarbu nustatyti – jos humaniškumą stiprina ar silpnina? Remiantis šiuo pagrindu, lengvai galima apibrėžti paskirą praktinį aspektą vertinimo kriterijus ir kokybinius vairius bendruomenės analizės rengimo principus.

Konkret s vertinimo kriterijai

Paskait visokiausi pranešim apie religini , politini , taip pat kult ros organizacij vidaus gyvenim , sudar me nedidel vertinimo kriterij s raš . Žinoma, ia reikia aiškiai skirti tai, kas skelbiama oficialiai, nuo to, kas iš tikr j daroma bendruomen s vidaus strukt roje. Toliau išvardyti požymiai suformuluoti remiantis tuo elgesiu, kuris realiai egzistuoja organizacijos viduje. Dažnai atsakym galima rasti tik apklausus buvusius jos narius, nes pašaliniam steb tojui daugelio aspekt ne manoma žvelgti. Tuo tarpu valstyb turi galimybi steb ti tokias organizacijas slapta.

1. Organizacijos tikslas: tarnauti ar siekti valdžios?

Ar tokia organizacija naudojamasi kaip priemone pasirinktam tikslui pasiekti, ar viešai deklaruojamas tikslas t ra užmaskuotas valdžios siekis?

Pavyzdžiui, jeigu kuris nors organizacijos narys ateityje sumanyt siekti to paties, dar šioje organizacijoje užsibr žto tikslo jau kitoje organizacijoje, – ar tai b t toleruojama? Ar „teigiama“ laikoma tik savo organizacija? Ar žmogui, bandan iam išstoti, taikomos represijos?

O kaip naudojamos bendruomen s l šos? Su j pagalba vis pirma siekiama deklaruojamo tikslo ar jos reikalingos tik pa iai organizacijai stiprinti – reklamuojantis, rengiant mokymus, ple iant personal ir kraunant kapital ?

Kaip bendradarbiaujama su kitomis organizacijomis? Ar daroma kompromis ir ar suburiamos darbo grup s, norint lengviau pasiekti tariam j tiksl , ar nariai apsiriboja savo organizacijos veikla?

Visus šiuos klausimus galima traktuoti kaip vien : ar praktiškai daroma tai, kas skelbiama teorijoje, ar atvirkš iai, – praktikoje tikslo ir priemon s prioritetai sukei iami? Organizacija visada tur t b ti tik priemon siekti tikslo, o jei tiksl galima pasiekti kitais b dais, j reik t likviduoti. Taigi žanginis klausimas skamba taip: tarnauti ar siekti valdžios?

2. Vadovavimo samprata: pavyzdys kitiems ar kultas?

Galb t š klausim lengviausia rasti atsakym iš šalies. Organizacijai vadovaujantis asmuo laikomas kukliu pavyzdžiu ar yra idealizuojamas ir garbinamas? Ar masiniuose jos renginiuose prasiveržia isterija? Kaip paprasti organizacijos nariai reaguoja j vadovo kritik , girdim už bendruomen s rib ? Jie visi pasipiktin tai neigia ar dalykiškai diskutuoja šia tema? Ar paprastas organizacijos narys gali pats atskleisti vadovo silpnybes, ar vadovyb laikoma neklystan ia? Kitaip tariant, ia toliau nagrin jamas žanginis klausimas „tarnauti ar siekti valdžios“ – tik jau pavieni asmen lygmeniu.

3. Vadovavimo principas: patarimas ar paklusnumo reikalavimas?

Ar organizacijoje elgiamasi su kitais kaip su broliais ir seserimis? Visi nariai turi bes lygiškai paklusti visiems vadovavimo lygmenims ar vyksta pasitarimai, bendrai priimami nutarimai, gal net ir demokratiški daugumos sprendimai? Viršininkai atsižvelgia skirting pavaldini nuomon ar brutaliai primeta kitiems savo poži r ? Kiek sukarintas bendruomen s gyvenimas? Ar paklusnumas šlovinamas kaip „šventa pareiga“? žangin klausim reik t prat sti taip: tarnavimas bendram tikslui ar beveik neribota organizacijos vadovyb s valdžia?

4. Mokymo principas: veiklos reguliavimas ar doktrin kalimas?

Ar tikrai organizacijoje vykstan i mokym metu su kitais elgiamasi kaip su broliais ir seserimis? Seminaruose pristatomi ir kalami galv tik savo projektai ar tie projektai nušvie iami ir alternatyvi koncepcij poži riu ir diskutuojama? Ar bendruomen s bibliotekose rastume ir „eretišk “ autori k rini ? Jos nariai apskritai skatinami savarankiškai analizuoti ar jiems tik „plaunamos smegenys“, ver iant juos mokytis mintinai, uždraudžiant nepriimtin literat r ir nuolatos juos kuo nors užimant, kad nelikt laiko formuotis j savimonei? Ar jiems apskritai duodama daugiau laisvalaikio? Jiems skiepijamas priešo vaizdis ar vis d lto toleruojami tie asmenys, kuri nuomonei neleidžiama pritarti? Galima toliau pl toti žangin klausim : mokom j

darb dirb s personalas skatina savarankišk besimokan i j asmenyb s raid ar daro juos organizacijos vadov parankiniais, padedan iais siekti valdžios?

5. Ryšiai su išoriniu pasauliu: integracija ar izoliacija?

Kiek organizacija bando daryti tak asmeniniams santykiams su šeima, senais draugais ir žmonimis, sutinkamais laisvalaikio? Ar propaguojama, kad reikia iš esmės atsiskirti nuo tautos, o gal nariai net priverjami tai padaryti? Ar leidžiama tuo pat metu būti ir kitose organizacijose? Ar netikrinama, su kuo bendruomenės nariai draugauja asmeniškai? O gal visas asmeninis gyvenimas „peršviečiamas“? Ar organizacijos viduje yra „pareiga atlikti išpažint“, kurios metu privaloma reguliariai pasakoti apie visus asmeninius reikalus? Ir apskritai – organizacija toleruoja nuo jos nepriklausantį narių asmeninį gyvenimą ar siekia visiškai užvaldyti ir jo vidinį, dvasinį gyvenimą? Tai gal galia ir nusako, kokie bendruomenės siekiai – tarnauti ar siekti valdžios.

6. Turto klausimas: narių nuosavybės atimama ar gerbiama?

Kaip organizacija elgiasi su privačiu savo narių turtu, gyту dirbant už organizacijos ribų? Apie tai visai nekalbama ar reikalaujama j visiškai atiduoti organizacijos žinion? Ar organizacija apskritai toleruoja tai, kad jos narys turi savarankišką ekonominį pagrindą? Ir ar numatyta, kas bus daroma su nuosavybe, jei bendruomenės narys išstotų iš organizacijos? Ar jo turtas prieš tai buvo apdraustas socialiniu draudimu ir ar apskritai už j buvo mokamas koks nors kitas, su organizacija nesusijęs draudimo mokestis? O galbūt nariui, išstojusiam iš organizacijos, gresia pavojus likti be nieko? Ar nariai gyja teisę nuosavą senatvą pensijai, ar jie senatvą je bus aprėpinami tik per organizaciją? Bendruomenės atsikrato materialiai remtiniai nariai ar rėpinami ir jais? Organizacijos principas yra: „arba mes, arba niekas“ ar ji gerbia ir skatina savo narių suinteresuotumą apsidrausti? Kitais žodžiais tariant, ji tarnauja ar tik valdo ir išnaudoja?

7. Intymusis bendruomenės narių gyvenimas: individualumas ar konformizmas?

Ar organizacija pretenduoja reguliuoti savo narių intymų gyvenimą? Ar „skaistybų“ paskelbta privalomu dalyku? Ar bendruomenės nariams paskiriami privalomi partneriai? Ar rengiamos masinės sutuoktuvės? Ar skirtingų lyčių atstovai gyvena griežtai atskirti vieni nuo kitų? Nesvarbu, kokia kryptimi organizacijoje reguliuojamos asmeniškiausios iš visų asmeninio gyvenimo srities, – jis jau savaime rodo, koks besaikiškas organizacijos vadov valdžios siekis. Ar organizacija, reguliuodama kaip tik turtą, kurios ne manoma sureguliuoti ir kurioje žmonės labiausiai pažeidžiami, stengiasi auklėti savo narius taip, kad jie būtų nuolat kamuojami kaltės jausmo? O jeigu bendruomenėje vesta dar ir privalomos išpažinties sistema, paprastas jos narys tampa bejėgis, nuodėmėms pavaldus objektas, nes tik šis jam gali atleisti nuodėmes, be to, pagal savo paties nustatomas taisykles. Taip broliai ir seserys pavertami aukomis, o tikslas, pasirodo, buvo ne tarnavimas, o valdžia.

Praktinio darbo perspektyvos

Atsakius šiuos septynis klausimus apie organizacijos humaniškumą blokus, duomenis būtų galima vertinti balais: gautume svarbius rezultatus tam tikrais aspektais, o paskui padarytume bendrą išvadą. Kokios nehumaniškos, sektantiškos tendencijos išryškėja organizacijoje? Kur ji yra išties humaniška, o kur vis dar prasiveržia senosios, istoriškai susiklosčiusios valdžios siekimo tendencijos? Ar bendro tyrimo rezultatai rodo, kad esama iš esmės neigiamų tendencijų? O gal net pastebima nusikalstamos veiklos prieš neįgalius tapusių buvusių bendruomenės narius užuomazga? Ar yra pranešimų apie tiesioginius nusikaltimus pačioje organizacijoje? Ar jie nutylimi ir užglaištomi?

Valstybės institucijos, naudodamosi pateiktu reikalavimų sąrašu, turi neapsiriboti baudmės už padarytus nusikaltimus veiksmais paskyrimu. Jos taip pat galėtų vertinti esamas organizacijas (be to, niekas negalėtų prikišti, kad jos taiko neteisėtą spaudimą): tuomet teigiamoms

bendruomenės būtų galima leisti ramiai veikti toliau, o tartinas grupės būtų leidžiama nuolat stebėti. Taip būtų galima iš anksto užkirsti kelią rengiamiems nusikaltimams.

Šios veiklos fone būtų galima vesti pareigybą, pavyzdžiui, „galiotinis sektų reikalams“, jis kasmet turėtų parengti „pranešimą apie sektas“, prieinamą plačiajai visuomenei. Sumerint tai, nieko nežinantys apie bendruomenę, su kuria užmezgę ryšius į vaikai, tokiam pranešime galėtų rasti apie ją informacijos. Internetu galėtų būti nuolat skelbiamos trumpos tos organizacijos charakteristikos, apibūdinamos jos humaniškumo aspektu. Jei išaiškėtų, kad yra tendencijų, keliančių grėsmę humaniškumui, galiotinis sektų reikalams turėtų kreiptis atitinkamas nusikaltimus tiriančias valstybės staigas.

Suprantama, ši loma veikla susijusi su dvišaliais padariniais. Lietuvai ilgą laiką teko kisti valstybės atvirai organizuojamą spaudimą. Dėl to teikiamas siūlymas tikriausiai kam sukels pasipiktinimą, nes atrodo, kad vis iškyla grėsmė iš naujo gytai laisvei. Mat tokia „galiotinė sektų reikalams“ kai kas galėtų puikiaiusiai pritaikyti nepalanki politini varžovų natūraliajai atrankai, taikant slaptojo tarnybų metodus, nors viešai būtų skelbiama, kad jis veikia humaniškumo sumetimais. Tiesa, tai gali atsitikti. Tačiau, manytume, tikslinga nuolatos tirti visokio pobūdžio organizacijų humaniškumą, jei pakankamai apsidrausta nuo piktnaudžiavimo. Vis dėlto visuotinis mokymasis, siekiant esminio Lietuvos visuomenės, kuriai būdinga spauda, agresija ir piktnaudžiavimas vienas kitu, pertvarkymo, yra pernelyg svarbus dalykas, kad reikėtų liautis artėti link teisingo tikslo vienu dėlto, jog yra pavojus nukrypti nuo pasirinkto kelio. Šis pavojus egzistuoja visada – reikia tik stengtis kiek manoma jį saugotis.

Taigi svarbiausia yra iš esmės pakoreguoti visuomenės kursą humaniškumo linkme. Kurioje gi organizacijoje, partijoje, bažnyčioje ar šeimoje, sėdintys žiną, jį tyrinėjami, nerastume nehumaniškų, sektantiškų tendencijų? „Sektos“ – tai tik ekstremali organizuoto nehumaniškumo forma, tačiau būtina aptikti jas pirminės stadijos ir ištaisyti. Ne kiekviena nauja bažnyčia yra „sektą“: ji gali būti sutvarkyta humaniškiau nei seniai sigalėjusios bažnyčios. Gali būti, kad, ištyrus, kai kurių organizacijų veiklą, paaiškės skaudūs dalykai. Bet mes juk žengiame naują humaniškumo erą ir bergždžiai bandytume šiaušti prieš tai, kokį gyvenimą su Žeme numato Dieviškasis tvarkaraštis. Stengtume visa tai tik užvilinti, bet ne tam sukliudyti. Reikia atpažinti „laiko ženklus“ ir sitraukti žmoginimo procesą, kuris mūsų vaikams ir anksčiau padovanos kitą, geresnį pasaulį. Ar gali būti kas nors svarbiau už šį užduotį?

Vilnius, 1998 m. balandis

Apie autorių : diplomuotas socialinių mokslų specialistas, po pagrindinių studijų studijavęs teologiją, kilęs iš Frankfurto prie Maino (Vokietija), gimęs 1953 m., verslininkas; 1993 m. kaip turistas atvyko į Vilnių. Sužavėtas Elenos Kubilienės darbu vaikų socialinių paramos organizacijoje „SOS vaikai“, steigė vokiečių labdaros bendriją „Vaikai Lietuvoje“, kuriai pats vadovauja; nuo 1994 metų, kai persikėlė į Vilnių, yra organizacijos „SOS vaikai“ valdybos narys ir dalyvauja visose jos veiklos srityse. Jau porą metų Lietuvoje negyvena (*red. past.*).